

Monety kolekcjonerskie

nominał	10 zł
metal	925/1000 Ag
stempel	lustrzany
średnica	32,00 mm
masa	14,14 g
wielkość emisji (nakład)	56 000 szt.

Awers: Z prawej strony wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, pod orłem napis: ZŁ 10. W środkowej części wizerunek Bojowego Znak Spadochronowego. Z lewej strony stylizowane: czasza spadochronu, na jej tle sylwetka spadochroniarza skaczącego ze spadochronem. U góry stylizowane wizerunki dwóch samolotów. U dołu półkołem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA oraz oznaczenie roku emisji: 2004. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Z prawej strony popiersie generała brygady Stanisława F. Sosabowskiego. Z lewej strony stylizowane: sylwetki trzech spadochroniarzy skaczących ze spadochronem; nad nimi wizerunki dwóch samolotów. U dołu napis: GEN. BRYG. / STANISŁAW F. SOSABOWSKI 1892-1967.

Projektant monety: **Robert Kotowicz**

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	850 000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-04, pod orłem napis: ZŁ 2 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA, poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Popiersie generała brygady Stanisława F. Sosabowskiego. Z lewej strony napis: 1892 / 1967, z prawej, na tle popiersia generała, wizerunek Bojowego Znak Spadochronowego. U dołu półkołem napis: GEN. BRYG. STANISŁAW F. SOSABOWSKI.

Na boku: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: **Ewa Tyc-Karpińska**
Projektant rewersu: **Robert Kotowicz**

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

W dniu 17 listopada 2004 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety kolekcjonerskie, przedstawiające postać generała brygady Stanisława Franciszka Sosabowskiego, o nominałach:

- 10 zł – wykonaną stemplem lustrzanym w srebrze,
- 2 zł – wykonaną stemplem zwykłym w stopie CuAl5Zn5Sn1, zwanym Nordic Gold.

Stanisław Franciszek Sosabowski urodził się 8 maja 1892 roku w Stanisławowie, w tym czasie będącym pod zaborem austro-węgierskim. W rodzinnym mieście ukończył szkołę realną i gimnazjum matematyczno-

–przyrodnicze. Po śmierci ojca w 1903 roku, ze względu na trudne warunki materialne, zaczął zarabiać na utrzymanie domu udzielaniem korepetycji. Jako 17-latek wstąpił do Polskich Drużyn Strzeleckich. Maturę zdał z odznaczeniem w 1910 roku, po czym wstąpił do Wyższej Szkoły Handlowej w Krakowie. Jednocześnie kontynuował działalność w Drużynach jako instruktor w Komendzie krakowskiej. Po powrocie do Stanisławowa w 1911 roku podjął pracę urzędnika bankowego oraz został komendantem 24. Polskiej Drużyny Strzeleckiej w tym mieście, a następnie komendantem Okręgu południowo-wschodniego. Był także organizatorem skautingu, do 1913 roku pełnił funkcję

– generał brygady
Stanisław Franciszek Sosabowski –

hufcowego w rodzinnym mieście. W sierpniu 1914 roku został zmobilizowany w stopniu chorążego do służby w 58. pułku piechoty armii austro-węgierskiej, wraz z którym walczył pod Przemyślem, w rejonie Zakliczyna, Przelęczy Dukielskiej i na Lubelszczyźnie.

Ciężko ranny w nogę we wrześniu 1915 roku, przebywał w szpitalach do maja 1916 roku. Za męstwo okazane na polu bitwy został awansowany na podporucznika w styczniu 1916 roku. Ze względu na stan zdrowia skierowano go do szkoły sztabowej w 2. Armii we Lwowie (gdzie zawarł w tym czasie związek małżeński z Marią z Tokarskich) i Złoczowie, a następnie w XI Korpusie i Grupie Frontu południowo-tyrolskiego oraz – już jako porucznik – w Generalnym Gubernatorstwie w Lublinie. Współkierował tam tajną polską organizacją, ułatwiając żołnierzom i oficerom wstępowanie do Polskiej Siły Zbrojnej i Polskiej Organizacji Wojskowej. W listopadzie 1918 roku wstąpił do Wojska Polskiego, otrzymując awans na kapitana. Początkowo był szefem Komisji Likwidacyjnej byłego Generalnego Gubernatorstwa w Lublinie, następnie został oddelegowany do Głównego Urzędu Likwidacyjnego. W sierpniu 1919 roku został pracownikiem Ministerstwa Spraw Wojskowych; następnie objął kierownictwo wydziału w IV Oddziale (zaopatrzenia i komunikacji) Sztabu Generalnego. Jako ekspert wojskowy brał udział w konferencji w Spa w 1920 r. 9 listopada 1920 roku został awansowany do stopnia majora. Od tego dnia do 15 marca 1921 roku był członkiem Polskiej Misji Wojskowej Zakupów w Paryżu. W czasie wojny polsko-bolszewickiej na apel Rady Obrony Państwa zgłosił się do służby w oddziałach frontowych, jednak ze względu na przejściowe kalectwo oraz zaangażowanie w pracę sztabową nie wziął udziału w walkach na froncie. Jesienią 1922 roku rozpoczął roczny kurs w Wyższej Szkole Wojennej, po którego ukończeniu został w listopadzie 1923 roku formalnie przydzielony do 15. Pułku Piechoty. W rzeczywistości powrócił do pracy w Sztabie Generalnym, gdzie w IV Oddziale przepracował do 1927 roku, zajmując się planowaniem materiałowych rezerw strategicznych. W tym okresie opublikował kilka artykułów z zakresu gospodarki państwa i obronności oraz pracował w redakcji „Polski Zbrojnej”. Po otrzymaniu awansu na podpułkownika dyplomowanego w dniu 20 kwietnia 1927 roku został przeniesiony na stanowisko dowódcy batalionu w 75. Pułku Piechoty w Chorzowie. W dalszych latach był Komendantem Garnizonu w Rybniku, a następnie zastępcą dowódcy 3. Pułku Strzelców Podhalańskich w Bielsku. Po zdobyciu doświadczenia w służbie liniowej został przeniesiony w 1930 roku do Wyższej Szkoły Wojennej na stanowisko wykładowcy, kierownika katedry służby sztabów. W czasie pracy w Szkole pisał podręczniki dla dowódców pododdziałów, m. in. „Wychowanie żołnierza obywatela”. Za opublikowaną w 1935 roku pracę „Kwatermistrzostwo w polu” otrzymał pierwszą nagrodę Wojskowego Instytutu Naukowo-Oświatowego. W okresie służby w WSW zyskał opinię wybitnego oficera, charakteryzującego się samodzielnością i odpowiedzialnością. W styczniu 1937 roku, w wyniku wielu prób kierowanych do dowództwa, Sosabowski powrócił do służby liniowej, obejmując dowództwo 9. Pułku Piechoty Legionów w 3. Dywizji Piechoty Legionów w Zamościu. Na tym stanowisku pozostał do początku 1939 roku, kiedy po śmierci młodszego syna (zginął w wypadku w 1938 roku) na własną prośbę został przeniesiony do Warszawy. Od stycznia 1939 roku dowodził 21. Pułkiem Piechoty im. Dzieci Warszawy. 19 marca 1939 został awansowany na pułkownika dyplomowanego. W dniu święta 3 maja 1939 roku poprowadził w Warszawie ostatnią przed wojną defiladę piechoty. W kampanii wrześniowej 21. pułk walczył w składzie Armii Modlin, a następnie bronił Warszawy, gdzie pułkownik Sosabowski od

14 września dowodził odcinkiem obrony „Grochów”. Za dzielność okazaną w czasie tych walk Stanisław Sosabowski został odznaczony orderem *Virtuti Militari* V klasy. Swe doświadczenia z tego czasu opisał w artykule, opublikowanym w Londynie w 1941 roku „Z dziejów obrony Warszawy wrzesień 1939”.

Po kapitulacji Warszawy gen. Sosabowski został wzięty do niewoli. Uciekł z niej i już w październiku 1939 roku wstąpił do konspiracyjnej organizacji Służba Zwycięstwu Polsce. Z jego inicjatywy utworzono później w Warszawie konspiracyjny kadrowy 21. Pułk Piechoty im. Dzieci Warszawy. Komendant SZP, generał Michał Tokarzewski-Karaszewicz, wysłał Sosabowskiego w połowie listopada 1939 roku do Francji w celu nawiązania łączności z Naczelnym Wodzem WP, generałem Władysławem Sikorskim. Po krótkim pobycie we Lwowie i Stanisławowie pułkownik Sosabowski przedostał się w grudniu 1939 roku przez Słowację, Węgry, Włochy i Szwajcarię do Francji. Początkowo pełnił służbę przy generale Kazimierzu Sosnkowskim, następnie od stycznia 1940 roku był dowódcą piechoty dywizyjnej w 1. Dywizji Grenadierów, a potem w 4. Dywizji Piechoty. Po klęsce Francji od 19 czerwca 1940 roku prowadził ewakuację 4. Dywizji do Wielkiej Brytanii. Już od lipca 1940 roku płk Sosabowski organizował w Szkocji pierwszą jednostkę kadrową Wojska Polskiego w Wielkiej Brytanii, noszącą od sierpnia 1940 roku nazwę 4. Brygady Kadrowej Strzelców. Na jej bazie rozpoczął organizowanie pierwszej w Wojsku Polskim jednostki powietrzno-desantowej. Dla jej przeszkolenia zbudował ośrodek ćwiczebny w Largo House, sam również przeszedł kurs spadochronowy. Od 9 października 1941 roku jednostka ta otrzymała nazwę 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej. Zamiarem jej twórców było przygotowanie się do wsparcia powstania w okupowanej Polsce. Jednak pod naciskiem władz brytyjskich, domagających się użycia jej na froncie zachodnim, uzależniających od tego jej zaopatrzenie i uzbrojenie, 6 czerwca 1944 roku Naczelny Wódz, gen. Sosnkowski oddał brygadę pod zwierzchnictwo brytyjskie. Wkrótce potem, 15 czerwca 1944 roku pułkownik Stanisław Sosabowski otrzymał awans na generała brygady. Po wybuchu Powstania Warszawskiego generał Sosabowski zabiegał o przerzucenie Brygady do Warszawy, jednak Brytyjczycy nie wyrazili na to zgody.

We wrześniu 1944 roku 1. Samodzielna Brygada Spadochronowa dowodzona przez generała Sosabowskiego wzięła udział w operacji „Market-Garden”. Część Brygady została 21 września zrzucona na spadochronach w pobliżu Driel w Holandii w celu wzmocnienia brytyjskiej 1. Dywizji Powietrznej, walczącej na drugim brzegu Renu. Niesprzyjająca pogoda oraz złe rozpoznanie alianckie sprawiły, że Polacy nie mogli skutecznie przeciwstawić się lepiej uzbrojonym Niemcom. W bitwie tej generał Sosabowski wykazał odwagę i zdolności dowódcze. W krytycznych momentach nie raz samą swą obecnością i autorytetem ratował sytuację. Do legendy przeszła jego jazda na damskim rowerze i okrzyk „Follow me!” skierowany do brytyjskiego dowódcy wozów rozpoznawczych, który wzbierał się przed udzieleniem wsparcia polskim oddziałom. Według planów polskie siły miały być przeprawione przez Ren promami dostarczonymi przez Brytyjczyków. W rzeczywistości przeciwny brzeg rzeki był obsadzony przez Niemców, a promy były zniszczone. W tej sytuacji generał Sosabowski zorganizował obronę wokół Driel. W dniach 22-23 września, przy ogromnych stratach, udało się przeprawić jedynie część Brygady. Następną próbą podjętą w nocy z 24 na 25 września nie zakończyła się sukcesem. W rezultacie, pod naporem Niemców dysponujących bronią pancerną i artylerią,

następnej nocy ewakuowano brytyjsko-polskie zgrupowanie z północnego brzegu Renu. W ostatniej fazie bitwy, jak to napisał Generał „oddziałom brygady znajdującym się na północnym brzegu Renu przypadł honor osłaniania odejścia oddziałów brytyjskich”. Tym samym potwierdziły się wcześniej zgłaszane przez generała Sosabowskiego wobec aliantów wątpliwości co do planowania i przeprowadzenia całej operacji. Na długo przed zrzutem brygady gen. Sosabowski stał się wśród Brytyjczyków niepopularny, gdyż na odprawach uporczywie domagał się wyjaśnienia, gdzie i w jakiej sile znajduje się nieprzyjaciel. To uporczywe, choć daremne, domaganie się przez Generała przestrzegania elementarnych zasad planowania operacji przeszło do historii wojskowości. Należy jednak zaznaczyć, że dzięki umiejętnemu kierowaniu przez Sosabowskiego akcją bojową oraz jego dbałości o życie żołnierzy Brygada poniosła znacznie mniejsze straty niż brytyjskie oddziały spadochronowe. Po jego powrocie do Wielkiej Brytanii prezydent RP Władysław Raczkiewicz 26 grudnia 1944 r. pod presją Brytyjczyków odwołał generała Sosabowskiego z funkcji dowódcy 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej i przesunął go na stanowisko inspektora jednostek etapowych i wartowniczych. Generał za dowodzenie Brygadą w czasie operacji „Market Garden” został odznaczony Krzyżem Walecznych.

Po zakończeniu działań wojennych gen. Sosabowski pozostał na emigracji. W 1947 r. wstąpił do Polskiego Korpusu Przystosobienia i Rozmieszczenia, pełniąc w nim do 1948 roku obowiązki inspektora Jednostek Etapowych i Wartowniczych. Po demobilizacji został bez środków do życia. Od grudnia 1949 roku pracował jako magazynier w fabryce urządzeń elektrycznych do przejścia na emeryturę w 1966 r.

Był jednym z założycieli Związku Polskich Spadochroniarzy, skupiającego jego byłych podwładnych, należał też do Koła Generałów i Pułkowników byłych Wyższych Dowódców. Pisał artykuły i książki (m. in. wspomnienia „Najkrótszą drogą” oraz „Droga wiodła ugiem”) oraz wygłaszał odczyty ukazujące historię 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej. Przemawiał też do kraju z londyńskiego studia Rozgłośni Radia Wolna Europa.

Gen. Stanisław Sosabowski zmarł 25 września 1967 roku w Hillingdon pod Londynem. Jego prochy przywieziono do Polski i złożono 14 listopada 1967 r. na cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Generał Stanisław Sosabowski był odznaczony m. in. Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski V kl., Krzyżem *Virtuti Militari* V kl., Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Walecznych, Orderem Korony Rumuńskiej V kl. z mieczami, jugosłowiańskimi orderami Orła Białego IV kl. i Św. Sawy IV kl. oraz komandorią Orderu Imperium Brytyjskiego.

Imię generała Stanisława Sosabowskiego przyjęła 6. Pomorska Brygada Desantowo-Szturmowa, na której placu koszarowym we wrześniu 1992 roku odsłonięto popiersie patrona.

Witold Głębowski
Muzeum Wojska Polskiego
w Warszawie

Wszystkie monety kolekcjonerskie są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.